

VALOAREA EPISTEMICĂ A ADEVĂRULUI PENTRU ACTUL MEDICAL: INCURSIUNE BIOETICĂ

Ludmila RUBANOVICI

Rezumat

Valoarea epistemică a adevărului pentru actul medical este fundamentală în luarea deciziilor medicale, creșterea încrederii pacienților în sistemul de sănătate și crearea asistenței medicale de calitate. Este important ca medicii, lucrătorii medicali să ofere informații exacte și complete despre diagnostic și opțiunile de tratament și să fie sinceri cu privire la incertitudinile și limitările asociate cu fiecare opțiune. În contextul confidențialității și al protecției datelor cu caracter personal ale pacienților, adevărul trebuie aplicat într-un mod responsabil și respectuos, astfel încât să se asigure că acțiunile medicale sunt corecte în scopuri legitime și nu sunt dezvăluite fără acordul pacientului. Adevărul ar trebui să fie cauza primară sau punct de plecare atât pentru medic, cât și pentru pacient, iar aderarea la acest principiu va ajuta la întărirea sentimentului de siguranță al onestității, bună-credinței sau sincerității dintre medic-pacient și rezultatul benefic pentru pacient.

Cuvinte-cheie: *adevăr, act medical, bioetică, principiul respectului autonomiei, pacient, confidențialitate*

EPISTEMIC VALUE OF TRUTH FOR THE MEDICAL ACT: BIOETHICAL INCURSION

Abstract

The epistemic value of truth for the medical act is fundamental in making medical decisions, increasing patients' trust in the health system, and creating quality medical care. It is important that doctors, health workers provide accurate and complete information about diagnosis and treatment options and are honest about the uncertainties and limitations associated with each option. In the context of confidentiality and the protection of the personal data of patients, the truth must be applied in a responsible and respectful way, to ensure that medical actions are correct for legitimate purposes and are not disclosed without the consent of the patient. Truth should be the primary cause or starting point for both doctor and patient, and adherence to this principle will help strengthen the sense of security of honesty, good faith, or sincerity between the doctor and patient and the beneficial outcome for the patient.

Key words: *truth, medical act, bioethics, principle of respect for autonomy, patient, confidentiality*

În practica medicală, adevărul reprezintă o valoare fundamentală care poate avea un impact semnificativ asupra calității îngrijirii medicale și a relației medic-pacient. Valoarea epistemică a adevărului se referă la capacitatea adevărului de a aduce cunoaștere și înțelegere asupra unui subiect sau situație. În contextul actului medical, valoarea epistemică a adevărului se manifestă prin importanța comunicării corecte și complete a

informațiilor medicale către pacienți, precum și prin luarea deciziilor medicale bazate pe fapte și dovezi științifice. În acest sens, adevărul reprezintă o condiție esențială pentru asigurarea unor îngrijiri medicale de calitate și pentru menținerea încrederii și respectului în relația medic-pacient. De asemenea, valoarea epistemică a adevărului este strâns legată de principiile etice fundamentale din bioetică. Comunicarea corectă a informațiilor medicale către pacienți și luarea deciziilor medicale bazate pe fapte și probe convingătoare reprezintă elemente esențiale în respectarea acestor principii și în asigurarea unei practici medicale etice și responsabile. În următoarele secțiuni, vom explora mai detaliat valoarea epistemică a adevărului în contextul actului medical și impactul său asupra calității îngrijirii medicale și a relației medic-pacient. De asemenea, vom examina exemple concrete de valorificare a adevărului în practica medicală și vom discuta despre provocările și dilemele etice asociate cu utilizarea adevărului în actul medical.

Scopul acestui studiu privind valoarea epistemologică a adevărului în medicină este de a analiza modul în care aceasta influențează dezvoltarea unei mai bune înțelegeri a modului în care lucrătorii medicali iau decizii în ceea ce privește diagnosticul, tratamentul pacienților și cum aceste decizii pot fi influențate de acuratețea, validitatea și fiabilitatea informațiilor. Obiectivele articolului sunt de a cerceta subiectul în profunzime, de a găsi sursele relevante și credibile care explorează valoarea epistemologică a adevărului în medicină și notează unele puncte de impact pentru bioetică.

În filosofie, adevărul este un concept fundamental care a fost abordat de-a lungul timpului de filosofi și gânditori din diverse perspective și abordări teoretice. În general, adevărul se referă la conformitatea unei afirmații sau a unei judecăți cu realitatea sau cu faptele; este considerat ca fiind ceea ce este în acord cu existență efectivă, obiectivă, indiferent de opiniile, preferințele sau credințele noastre personale. Prin urmare, adevărul este independent de subiectivitatea noastră și nu poate fi influențat de aceasta. Există mai multe teorii filosofice ale adevărului care sunt relevante pentru medicina contemporană și care pot fi aplicate în mod util pentru a ajuta la înțelegerea valorii adevărului în acest domeniu. Teoria *corespondenței* – afirmă că adevărul constă în corectitudinea afirmațiilor noastre în raport cu realitatea. În medicină, aceasta poate însemna că diagnosticul și tratamentul trebuie să se bazeze pe dovezi empirice, care sunt verificabile și valide din punct de vedere științific. Teoria *coerenței* afirmă că adevărul constă în legătura strânsă între sistemul nostru de credințe și afirmații. În domeniul medical, aceasta poate reprezenta că

afirmațiile despre diagnostic și tratament trebuie să fie logice și să fie în concordanță cu cunoștințele medicale existente. *Utilitatea* – este reflectarea filosofică care afirmă că adevărul constă în ceea ce este util sau benefic pentru societate sau pentru individ, iar în medicină, aceasta poate semnala că justiția trebuie să fie evaluată în funcție de beneficiile și costurile tratamentelor și procedurilor medicale. Pentru *pragmatism* adevărul este ceea ce funcționează și ceea ce este avantajos și necesar pentru a rezolva problemele practice. În medicină, aceasta poate însemna că adevărul trebuie să fie evaluat în funcție de capacitatea sa de a rezolva problemele medicale și de a îmbunătăți calitatea vieții pacienților.

Numeroși filosofi de-a lungul istoriei au cercetat și au analizat rolul și importanța adevărului în procesul decizional moral, precum și modul în care acesta este definit, determinat și aplicat în diferite contexte etice. Printre aceștia sunt Aristotel, Immanuel Kant, Jeremy Bentham, John Stuart Mill, Friedrich Nietzsche, Martin Heidegger, Jean-Paul Sartre, Emmanuel Levinas, Martha Nussbaum, Alasdair MacIntyre și mulți alții. Ei au avut opinii divergente cu privire la modul în care adevărul ar trebui să influențeze procesul decizional moral și valorile etice și poate fi aplicat în mod necesar în medicină pentru a ajuta la dezvoltarea unui proces de gândire și luare a deciziilor bazat pe dovezi și logică, care să conducă la îmbunătățirea calității îngrijirii medicale și a rezultatelor pentru pacienți. Pe de o parte, acest lucru este strâns legat de principiul respectului autonomiei pacientului și consolidează în bioetică abordarea dreptului pacientului de a fi informat despre starea de sănătate și despre opțiunile de diagnosticare, tratament disponibile pentru a putea lua corect decizia despre propria lor îngrijire medicală. În diagnosticarea unei afecțiuni medicală și stabilirea un plan de tratament eficient, medicul trebuie să aibă acces la informații precise și relevante cu privire la istoricul medical al pacientului, simptomele sale și orice alți factori relevanți. Pe de altă parte, există și obligația medicilor de a fi sinceri, de a furniza pacienților informații precise și relevante. În acest context este vorba de *principiul verității* care se referă la obligația medicilor de a fi sinceri și de a furniza informații exacte și complete pacienților lor. Astfel, în medicină, principiul verității se aplică în situațiile în care medicul trebuie să furnizeze informații pacienților lor în legătură cu starea lor de sănătate, diagnosticul și opțiunile de tratament disponibile. În acest caz, medicul trebuie să ofere pacientului informații fără să îi ascundă sau să îi falsifice careva date.

Raportând la cele afirmate mai sus, adevărul în medicină poate fi mai mult decât o simplă afirmație de fapt sau o descriere a realității. În ceea ce privește tratamentul și îngrijirea pacienților, adevărul poate implica și

respectarea valorilor și preferințelor pacienților și luarea în considerare a nevoilor lor individuale. Există și situații în care adevărul poate fi mai complex sau delicat și poate exista o nevoie de echilibrare dintre principiul autonomiei și principiul verității. De exemplu, sunt împrejurări în care adevărul complet poate fi prea dur pentru pacienți sau poate duce la suferință inutilă. Un alt caz tipic este reprezentat de comunicarea unui diagnostic de boală gravă sau incurabilă pacientului. Aici, medicul trebuie să transmită pacientului informații clare, precise și complete despre afecțiunea sa și să îl ajute să înțeleagă implicațiile acesteia asupra sănătății și vieții sale. Astfel, acest lucru poate fi dificil din punct de vedere emoțional atât pentru pacient, cât și pentru medic, deoarece poate implica un nivel ridicat de suferință emoțională și poate afecta relația dintre medic și pacient.

Unele dilemele etice asociate cu utilizarea adevărului în actul medical:

- Comunicarea unui diagnostic de cancer - comunicarea adevărului poate fi dificilă pentru medici, iar uneori se poate ajunge la o situație în care pacientul nu este informat în totalitate sau i se spune doar o parte din adevăr. În acest caz, pacientul poate lua decizii incorecte legate de tratament și poate fi afectat în mod negativ de acest lucru.
- Refuzul tratamentului - un pacient poate refuza un tratament recomandat de medic din cauza unor considerente religioase sau culturale. În acest caz, medicul trebuie să comunice pacientului adevărul despre consecințele refuzului tratamentului, dar în același timp să respecte autonomia pacientului.
- Întreruperea sarcinii - un medic poate fi implicat în luarea deciziei de întrerupere a unei sarcini, care poate fi o decizie morală și etică dificilă. În acest caz, medicul trebuie să comunice adevărul despre procedură și consecințele ei, dar să respecte și autonomia pacientului și opțiunile sale morale și etice.

În astfel de circumstanțe, medicii pot alege să împărtășească informații limitate sau să găsească modalități mai ușoare de furnizare de informații fără a compromite principiul verității. Astfel, deși principiul verității și adevărul sunt strâns legat în medicină, ele pot fi abordate din perspective diferite și pot avea implicații și context specific pentru fiecare situație medicală în parte.

În cartea „Principles of Biomedical Ethics”, Tom Beauchamp și James Childress subliniază importanța și rolul adevărului în actul medical. Aceștia afirmă că „Adevărul și exactitatea sunt vitale pentru o bună practică medicală ... și că este unul dintre cele mai importante elemente ale

relației medic-pacient” [1]. Autorii relatează despre importanța respectării principiului de autonomie pacientului și a furnizării informațiilor complete și precise pacienților pentru a le permite să ia decizii informate. Pacienții trebuie să aibă dreptul de a accepta sau a refuza anumite proceduri medicale sau de a solicita anumite tratamente, cu respectarea drepturilor altor pacienți și a regulilor și legilor în vigoare. Atunci când pacienții nu sunt capabili să ia decizii în privința propriului lor tratament, respectarea autonomiei lor poate fi realizată prin intermediul unor reprezentanți legali sau prin aplicarea unor criterii stabilite prin lege. În plus, respectarea principiului de autonomie este un aspect esențial al relației medic-pacient, bazată pe încredere și respect reciproc, pe promovarea respectului pentru demnitatea umană și a drepturilor individuale, precum și pentru îmbunătățirea calității îngrijirii medicale. Medicul trebuie să respecte deciziile pacientului și să încerce să găsească cele mai bune soluții pentru nevoile și preferințele acestuia. Bioeticienii Beauchamp și Childress discută despre conceptul de „informații adecvate”, „informații oneste” și afirmă că „Pacienții au dreptul de a primi informații adecvate, precise și relevante despre starea lor de sănătate și opțiunile de tratament disponibile” [2].

Robert Veatch este filosoful contemporan, unul dintre specialiștii eticii medicale din lume și profesor emerit la Departamentul de Bioetică și Istoria Medicinii din cadrul Universității Georgetown din Washington, DC (District of Columbia – entitate academică care se concentrează pe studiul bioeticii și istoriei medicinii). Una dintre cele mai cunoscute teorii ale lui Veatch este teoria „dezacordului fundamental”, care se referă la situațiile în care valorile etice fundamentale ale medicilor și ale pacienților sunt în conflict. El a argumentat că dezacordurile fundamentale pot fi rezolvate numai prin negocieri deschise și oneste între medic și pacient și prin găsirea unor soluții care să respecte valorile ambelor părți [3]. R. Veatch a dezvoltat și o teorie a „eticilor situaționale”, care se referă la modul în care contextul social și cultural poate influența deciziile etice în medicină, subliniind că medicii trebuie să fie conștienți de contextul social și cultural în care practică și să ia în considerare aceste factori în luarea deciziilor etice. În cartea sa „Medical Ethics”, Veatch subliniază că „Informațiile precise și relevante sunt esențiale pentru luarea deciziilor medicale corecte și medicul are obligația morală de a fi sincer și transparent în relația cu pacientul” [4]. Conform lui Veatch, medicina este un domeniu care se bazează pe încrederea și respectul reciproc medic-pacient, medic-medic, medic-societate. De asemenea, alături de alți autori, Veatch subliniază importanța integrității în ceea ce privește cercetarea

medicală și dezvoltarea de noi tratamente. El afirmă că „... Cercetarea medicală trebuie să fie bazată pe probitate și transparență și că pacienții trebuie să fie informați în mod adecvat cu privire la riscurile și beneficiile participării lor la cercetare[5]. Acest cercetător a contribuit semnificativ la dezvoltarea cadrului etic bazat pe principii în domeniul eticii medicale, bazate pe beneficiul net pacientului și dreptatea distributivă în domeniul medical.

Bernard Lo, bioetician și fondator al Programului de Bioetică al Universității din California, San Francisco, autorul cărții „Resolving Ethical Dilemmas: A Guide for Clinicians”, este cunoscut pentru contribuțiile sale semnificative în domeniul bioeticii și pentru abordarea problemelor etice din perspectiva pacientului: „În absența unui diagnostic precis și al unui plan de tratament adecvat, pacienții pot fi expuși riscului și la suferință inutilă. Pentru a lua cele mai bune decizii, medicii și pacienții trebuie să fie informați corect și să aibă încredere unul în celălalt” [6]. Conform lui Lo, pacienții trebuie să fie înștiințați cu privire la starea lor de sănătate, opțiunile de tratament și riscurile și beneficiile fiecărui tratament. Bioeticianul subliniază că medicul are responsabilitatea de a-i ajuta pe pacienți să înțeleagă informațiile medicale, fără a-i „adumbri” cu termeni tehnici sau jargon medical. Pe lângă importanța informării pacienților, Lo consideră că pacienții trebuie să aibă dreptul de a refuza tratamente, de a cere a doua opinie, trebuie să aibă dreptul de a-și exprima preferințele culturale, religioase și personale în legătură cu îngrijirea medicală: „Nu este rolul medicului să decidă ce este mai important pentru pacient, ci să ajute pacientul să își clarifice ceea ce este important pentru el” [7]. Eticianul a dezvoltat și un model etic pentru luarea deciziilor în medicină, cunoscut sub numele de „modelul celor patru principii”. Acest model se bazează pe cele patru principii bioetice fundamentale: respectul pentru autonomia pacientului, non-maleficiența (a nu face rău), beneficiența (a face bine) și dreptatea. El a afirmat că aceste principii trebuie să fie echilibrate în luarea deciziilor etice în medicină și că adevărul este esențial pentru a asigura respectarea acestor principii.

Edmund Pellegrino (1920-2013), a fost un medic și bioetician, cunoscut pentru contribuțiile sale semnificative în domeniul bioeticii și filosofiei medicale. El a ocupat poziții academice de prestigiu la Universitatea din Yale, Universitatea din Kentucky și la Universitatea Catolică din America, unde a fost fondatorul Centrului de Bioetică și Medicină Spirituală. Pellegrino a publicat numeroase lucrări în bioetică, medicină și filosofie, incluzând „The Philosophy of Medicine Revisited: Reflections on Bernard Lown's View” (2002), „The Virtues in Medical

Practice” (1993), și „A Philosophical Basis of Medical Practice: Toward a Philosophy and Ethic of the Healing Professions” (1981). E. Pellegrino a fost, de asemenea, un critic vocal al practicilor de avort și eutanasiu, susținând că acestea sunt împotriva valorilor morale fundamentale ale medicinei. El a primit numeroase premii și onoruri pe parcursul carierei sale, inclusiv Medalia Prezidențială pentru Merit din partea președintelui George W. Bush în 2008, în recunoașterea contribuțiilor sale semnificative în domeniul bioeticii și medicineiunul dintre fondatorii bioeticii, declară că „Un diagnostic corect și un tratament adecvat depind de disponibilitatea și acuratețea informațiilor medicale” [8]. De asemenea, Pellegrino a subliniat importanța adevărului în deciziile medicale, afirmând că acestea trebuie să fie bazate pe fapte și date științifice, nu pe ipoteze sau convingeri personale ale medicului; a subliniat importanța ca medicul să fie imparțial și să ia decizii în interesul pacientului, în a vedea nevoile și preferințele acestuia.

Paul Ramsey (1913-1988), unul dintre fondatorii bioeticii creștine, un critic vocal al eutanasiei și susținător al valorile creștine și umaniste, a susținut că viața umană trebuie protejată de la concepție până la moarte naturală. Este autorul cărții „Patient as Person: Exploration in Medical Ethics” unde a pus în discuție subiectul eticii medicale și afirmă că „Etica medicală nu trebuie să fie separată de religie, ci trebuie să se bazeze pe principii morale și spirituale comune, care să asigure o îngrijire medicală de calitate și respectarea demnității umane” [9]. P. Ramsey a subliniat importanța responsabilității morale în practica medicală și a afirmat că medicina trebuie să fie orientată spre binele pacientului și să evite orice acțiune care ar putea dăuna pacientului.

De asemenea, un alt subiect important de discuție în bioetică atunci când ne referim la adevăr este legat de confidențialitatea și protejarea datelor personale ale pacienților în contextul diagnosticării, tratamentului sau cercetării medicale. Kenneth W. Goodman, fondatorul și directorul Institutului de Bioetică și Politică de Sănătate al Universității din Miami *Miller School of Medicine* și director al programelor de etică ale universității, susține că „Respectarea drepturilor pacienților la confidențialitate și protejarea datelor personale ale acestora nu doar că este un act etic, dar este esențial pentru menținerea încrederii în relația medic-pacient. În acest sens, valorificarea adevărului în utilizarea datelor medicale și respectarea regulilor privind confidențialitatea poate duce la o are semnificativă a calității îngrijirii medicale și a respectului pentru pacienți” [10].

Este important ca aceste activități medicale să fie realizate în conformitate cu standardele etice și cu respectarea drepturilor și autonomiei pacienților, iar datele și informațiile să fie utilizate într-un mod transparent și responsabil. De exemplu, problemele pot apărea în cazul unor afecțiuni genetice ereditare sau a unor teste genetice, unde pacienții doresc sau nu să afle informații despre predispoziția lor la anumite boli. Medicul poate explica pacientului cum vor fi folosite informațiile și poate obține consimțământul informat pentru utilizarea acestora. *Protejarea datelor medicale*: prin utilizarea tehnologiilor de securitate cibernetică, medicul poate proteja datele personale ale pacienților împotriva accesului neautorizat și a furtului de identitate. De exemplu, prin utilizarea unor parole sigure și criptarea datelor medicale, medicul poate împiedica accesul neautorizat la informațiile pacientului. *Utilizarea informațiilor medicale în mod etic*: medicul poate utiliza informațiile medicale ale pacientului doar în scopuri medicale legitime și în conformitate cu regulile și reglementările privind confidențialitatea datelor personale ale pacienților. Aceasta poate include furnizarea de îngrijire medicală de calitate și efectuarea cercetărilor medicale, în funcție de consimțământul informat al pacientului. *Informarea pacientului despre utilizarea datelor sale medicale*: prin informarea pacientului despre utilizarea datelor sale medicale, poate promova transparența și încrederea în relația medic-pacient. De asemenea, problema adevărului apare și în cazul deciziilor medicale care implică riscuri și beneficii diferite pentru pacienți. De exemplu, dacă un pacient are nevoie de o intervenție chirurgicală, dar există mai multe opțiuni de tratament disponibile, fiecare cu propriile riscuri și beneficii, este important ca medicul să furnizeze pacientului informații complete și precise despre fiecare opțiune și să prezinte toate riscurile și beneficiile acestora, astfel pacientul să poată lua o decizie în cunoștință de cauză. În acest context, valoarea adevărului poate contribui la crearea calității îngrijirii medicale și la consolidarea crederii pacienților în sistemul de sănătate.

De asemenea, valorificarea adevărului în actul medical poate duce la îmbunătățirea calității tratamentelor și procedurilor medicale și la dezvoltarea de noi terapii și tehnologii medicale. Îmbunătățirea calității îngrijirii medicale poate fi realizată prin folosirea adevărului în procesul decizional. Câteva exemple de valorificare a adevărului în actul medical și adevărul concret al calității îngrijirii medicale:

- *Diagnosticarea corectă*: prin obținerea și analizarea unor informații precise și complete despre pacient, medicul poate face un diagnostic corect și poate recomanda un tratament adecvat. Bunăoară, o persoană

care prezintă simptome de durere toracică și dificultăți de respirație poate fi diagnosticată cu o afecțiune cardiacă, iar medicul poate recomanda tratamentul adecvat, cum ar fi administrarea de medicamente sau intervenții chirurgicale.

- *Utilizarea informațiilor bazate pe dovezi*: medicul poate utiliza date întemeiate pe probe convingătoare pentru a lua decizii de tratament. De pildă, o persoană diagnosticată cu diabet zaharat poate fi tratată cu insulina, deoarece aceasta este terapia standard pentru această afecțiune și există cercetări care demonstrează eficacitatea acestui tratament.
- *Comunicarea eficientă medic-pacient*: furnizarea de informații clare și complete pacientului poate comunica și încrederea pacientului în medic. De exemplu, medicul poate explica în detaliu riscurile și beneficiile fiecărei opțiuni de tratament și poate discuta împreună cu pacientul despre cea mai bună opțiune pentru el.
- *Îmbunătățirea planurilor de tratament*: medicul poate utiliza datele și sursele de învățare din experiențele trecute pentru a stabili planurile de tratament și pentru a reduce erorile medicale. De exemplu, dacă un anumit tratament nu a fost eficient pentru pacientul anterior, medicul poate lua această informație în considerare și poate recomanda un alt tratament.

În concluzie, studiul valorii epistemice a adevărului pentru actul medical este important din mai multe motive. Mai întâi de toate este vorba despre *siguranța pacienților*. În medicină, deciziile sunt luate pe baza informațiilor și a cunoștințelor disponibile. Dacă informațiile sunt inexacte sau false, atunci pacienții pot primi tratamente nepotrivite sau pot fi supuși riscurilor și efectelor secundare nedorite. Astfel, valorificarea epistemică a adevărului poate ajuta la asigurarea siguranței pacienților prin precauția deciziilor medicale oferite acestora. Alt motiv ar fi – *eficiența tratamentului*. Medicina este un domeniu în dezvoltare, iar cercetarea continuă și descoperirile medicale nu pot avea un impact semnificativ asupra modului în care boala este diagnosticată și tratată. Prin urmare, noile fapte stabilite de știință și de noutățile medicale sunt integrate în mod adecvat în practică medicală și că pacienții primesc tratamentele cele mai eficiente. *Îmbunătățirea practicii medicale* – este următorul pretext, prin intermediul căruia lucrătorii medicali pot înțelege evident cum să folosească informațiile pentru a lua decizii cu o precizie mai mare în ceea ce privește tratamentul și managementul fiecărui pacient în parte. Acest lucru poate duce la progresarea teoriei și practicii medicale și la creșterea eficacității tratamentelor. Medicii au *responsabilitate profesională* – de a

acorda îngrijiri pacienților lor în mod etic și profesional. Aceasta poate ajuta la evitarea erorilor, greșelilor, malpraxisului medical și la creșterea satisfacției celor suferinzi.

Bibliografie:

1. Beauchamp, T.L., Childress, J.F. *Principles of Biomedical Ethics*. Oxford University Press, New York. 2013, p.65. ISBN: 9780199924585, 0199924589.
2. Beauchamp, T.L., Childress, J.F. *Principles of Biomedical Ethics*. Oxford University Press, New York. 2013, p.72-73. ISBN: 9780199924585, 0199924589.
3. Veatch, R.M. *A Theory of Medical Ethics*. New York: Basic Books; 1981, p.34. ISBN-13 978-0465084371.
4. Veatch, R.M. *A Theory of Medical Ethics*. New York: Basic Books; 1981, p.142-166. ISBN-13 978-0465084371.
5. Fry, S.T., Veatch, R.M. *Case Studies in Nursing Ethics (Fry, Case Studies in Nursing Ethics.)* 4th Edition. Jones & Bartlett Learning. 2010. p. 2. ISBN-13 978-0763780319.
6. Lo, B. *Resolving Ethical Dilemmas: A Guide for Clinicians*. Lippincott Williams &Wilkins. 5th Edition. 2013, p.125. ISBN-13 978-1451176407.
7. Lo, B. Clinical Medical Ethics: How Did We Start? Where Are We Heading? *J Clin Ethics*. In: National Library of Medicine, 2022 Summer; 33(2):124-129. [citat: 07.04.2023] Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35731816/>
8. Pellegrino, Ed.D. *The Philosophy of Medicine Reborn: A Pellegrino Reader*. Edited by H. Tristram Engelhardt and Fabrice Jotterand. University of Notre Dame Press, 2008 [citat: 07.04.2023]. Disponibil: <https://doi.org/10.2307/j.ctvpj7fgp>.
9. Ramsey, P. *The Patient as Person: Explorations in Medical Ethics*. New Haven: Yale University Press. 1970, p. 19. ISBN 9780300013573.
10. Goodman, K.W. Privacy, Confidentiality, Law and Ethics. *Northeast Florida Medicine Supplement*, 30 January 2008 [citat: 02.04.2023]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/228475496_Privacy_Confidentiality_Law_and_Ethics#fullTextFileContent

Date despre autor:

Ludmila RUBANOVICI, dr. în filos., conf. univ.,
Catedra de filosofie și bioetică, Universitatea de Stat de Medicină și
Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
email: ludmila.rubanovici@usmf.md